

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.8.1.5>

PEDAGOGICZNE WARUNKI ZAPEWNIENIA WYSOKIEJ JAKOŚCI KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO STUDENTÓW W ZAKRESIE ETNODESIGNU

Alla Dyachenko

kandydat nauk pedagogicznych,

*docent Katedry Dyscyplin Teoretycznych i Kształcenia Zawodowego
Kijowskiej Państwowej Akademii Sztuki Użytkowej i Projektowania
imienia Mychajła Bojczuka (Kijów, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0003-4496-5931

diachenko.alla@ya.ru

Adnotacja. W artykule przeanalizowano interpretacje istoty kategorii „etnodesign”, „etnos”, „design” i „warunki pedagogiczne kształcenia zawodowego studentów w zakresie etnodesignu”. Odzwierciedla znaczenie rozwoju kompetencji artystycznych studentów XXI wieku w ramach zawodowego kształcenia etnodesignu w instytucjach szkolnictwa wyższego poprzez realizację odpowiednich warunków pedagogicznych. Przedstawiono podstawowe warunki pedagogiczne w celu zapewnienia wysokiej jakości szkolenia zawodowego studentów w zakresie etnodesignu. Przeanalizowano etnodesignerskie kompetencje w zaktualizowanym programie studiów bakałareackich i magisterskich na podstawie zintegrowanego środowiska programistycznego. Stwierdzono, że najważniejsze jest zapewnienie wysokiej jakości procesu edukacyjnego studentów wydziałów designu i etnodesignu, koncentrując się na badaniu wartości kultury i sztuki narodowej, współpracy z mistrzami ludowymi i opanowaniu metod artystycznej interpretacji dóbr narodowych. Uzyskane wyniki badań można wykorzystać do poprawy systemu nauczania i zapewnienia odpowiednich warunków pedagogicznych w celu kształtowania kompetencji artystycznych studentów szkół wyższych, co poprawi obecną jakość szkolnictwa wyższego przy kształtowaniu przyszłych specjalistów.

Słowa kluczowe: design, etnoprodukt, kompetencje artystyczne, edukacja projektowa.

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PROVIDING QUALITY PROFESSIONAL TRAINING OF STUDENTS IN ETHNODESIGN

Alla Dyachenko

Candidate of Pedagogical Sciences,

*Associate Professor at the Department of Theoretical Disciplines and Professional Education
Mykhailo Boychuk Kyiv State Academy of Decorative and Applied Art and Design (Kyiv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0003-4496-5931

diachenko.alla@ya.ru

Abstract. The article analyzes the interpretation of the essence of the categories “ethnic design”, “ethnicity”, “design” and “pedagogical conditions for the training of students in ethnic design”. Reflected within the competence of the development of artistic activity of students of the XXI century in the training of ethno-design institutions of higher education through the implementation of appropriate pedagogical conditions. The basic pedagogical conditions for ensuring high-quality professional training of students in ethnic design are presented. Ethnodesign competencies in the updated curriculum for bachelors and masters on the basis of the Integrated Development Environment are analyzed. It is concluded that the highest level is to ensure a quality educational process of students of design and ethnic design, focusing on the study of values of culture and national art, cooperation with folk artists and mastering methods of interpreting national heritage. The results of the study can be used to improve the educational system and provide appropriate pedagogical conditions for the formation of artistic competence of students of higher education, which improves the current quality of higher education in the formation of future professionals.

Key words: ethnoprodukt, artistic competence, design education.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКІСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ІЗ ЕТНОДИЗАЙНУ

Алла Дяченко

кандидат педагогічних наук,

*доцент кафедри теоретичних дисциплін і професійної освіти
Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну
імені Михайла Бойчука (Київ, Україна)*

ORCID ID: 0000-0003-4496-5931

diachenko.alla@ya.ru

Анотація. У статті проаналізовано трактування сутності категорій «етнодизайн», «етнос», «дизайн» і «педагогічні умови для професійної підготовки студентів із етнодизайну». Відображено важливість розвитку художньої компетентності студентів XXI століття у рамках професійної підготовки у закладах вищої освіти шляхом реалізації належних педагогічних умов. Представлено основні педагогічні умови для забезпечення якісної професійної підготовки студентів з етнодизайну. Проаналізовано етнодизайнерські компетенції в оновленій навчальній програмі підготовки бакалаврів і магістрів на основі Інтегрованого середовища розробки. Зроблено висновок про те, що найбільш важливим є забезпечення якісного навчального процесу студентів факультетів дизайну й етнодизайну з акцентом на вивченні цінностей національної культури та мистецтва, співпраці з народними майстрами й освоєнні методів художньої інтерпретації національних надбань. Отримані результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення навчальної системи та забезпечення належних педагогічних умов задля формування художньої компетентності студентів закладів вищої освіти, що дасть змогу покращити поточну якість вищої освіти під час формування майбутніх фахівців.

Ключові слова: дизайн, етнопродукт, художня компетентність, дизайнерська освіта.

Вступ. Розвиток суспільства у контексті глобальних соціальних викликів і трансформацій формувє дедалі більше вимог до професійного розвитку фахівців усіх галузей, що полягають у затвердженні особистісно орієнтованої парадигми співіснування та взаємодії між представниками різних соціальних груп. Одним із пріоритетних напрямків вищої освіти є формування відкритості до взаємодії, компетентної за своєю професією особистості, здатної гнучко реагувати на нові виклики й оперативно діяти за сучасних обставин.

Серед галузей професійної підготовки актуальність і пріоритетність визначаються векторами вищої освіти, у яких ці навички реалізуються найбільшою мірою, серед таких галузей провідними є: психологія, педагогіка, мистецтво, соціальні комунікації тощо. Мистецтво заслуговує на особливу увагу, оскільки його позитивний соціокультурний вплив як на особистість, котра здобуває професію у галузі етнодизайну, так і на аудиторію, на яку ця людина, будучи фахівцем, надалі здійснюватиме соціально-культурний вплив.

У сучасних реаліях глобалізованого суспільства професійна підготовка студентів із етнодизайну відбувається у тісному взаємозв'язку зі світовою теорією та практикою, що виявляється у спільних дизайнерських і культурних проектах і контактах із представниками різних країн і національностей у сфері етнодизайну.

Професійні компетенції, що стосуються змін у навколишній дійсності у сфері етнодизайну, завжди вимагають високого рівня професійної підготовки, високого рівня знань і добре розвинених практичних навичок від фахівців у цій галузі. У світовій практиці відбувається постійна переорієнтація цілей і переоцінка освітніх можливостей у сфері дизайну у підготовці фахівців із етнодизайну. На його підставі надзвичайно важливим є питання забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців у сфері етнодизайну, котрі повинні бути готовими сприймати ці постійні зміни як норми професійного функціонування.

Наукова новизна одержаних результатів зумовлена вирішенням важливого наукового завдання, яке полягає у напрацюванні теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо педагогічних умов для забезпечення якісної професійної підготовки студентів із етнодизайну. У статті удосконалено перелік основних педагогічних умов для забезпечення якісної професійної підготовки студентів із етнодизайну.

Тематику педагогічних умов для забезпечення якісної професійної підготовки студентів із етнодизайну досліджує незначна кількість науковців. Зокрема, праці присвячені: методології та методам психолого-педагогічних досліджень (Боритко та ін., 2008), організаційно-педагогічним умовам формування конкурентоспроможної особистості студента (Плахіна та ін., 2011), педагогічним умовам забезпечення якісної професійної підготовки з етнодизайну кераміки (Роїк, 2021), теоретичним і методичним засадам навчання студентів у галузі етнодизайну (Руденченко, 2014, 2016, 2017), етносу (Таранець, 2013), використанню інструментів дизайну (Maksimova, 2016), етнічному дизайну як засобу педагогічного консультування для майбутніх учителів (Maksimova et al., 2019), педагогічним умовам забезпечення готовності студентів до наукових досліджень (Slessarev et al., 2015), інноваціям у навчальній програмі з дизайну (Voute et al., 2020).

Мета дослідження – встановити закономірність щодо сприяння процесу реалізації відповідних педагогічних умов для забезпечення якісної професійної підготовки студентів з етнодизайну для формування художньої компетентності у студентів закладів вищої освіти.

Методи. У дослідженні було використано загальнонаукові (узагальнення, порівняння, індукція і дедукція) й емпірико-теоретичні методи (аналіз, синтез). Процес відбору термінів проводився методом суцільної вибірки. Використання системно-структурного аналізу дало можливість розмежувати основні педагогічні умови для забезпечення якісної професійної підготовки студентів з етнодизайну. На основі застосування методу синтезу інформації встановлено ключові етнодизайнерські компетенції в оновленій навчальній програмі підготовки бакалаврів і магістрів на основі Інтегрованого середовища розробки.

Результати. Основною метою сучасної вищої освіти є розвиток студента як компетентної особи шляхом включення його до різних видів людської діяльності. Проблема формування художньої компетентності студентів є однією з основних на сучасному етапі розвитку дизайнерської освіти.

Категорія «етнодизайн» використовується порівняно недавно, але досить часто у сучасному суспільстві. Сутність поняття «етнос» (від грец. – плем'я, народ) визначається як група людей, об'єднаних внаслідок тривалого спільного проживання на певній території, яка характеризується єдиною мовою, спільною культурою та самосвідомістю. Сучасне тлумачення поняття – це історично сформоване коло людей, що мають соціальну цілісність і своєрідний індивідуальний стереотип поведінки (Maksimova et al., 2019). В.Г. Таранець виділив «етнос» як основну форму існування певних груп людства, а «єдність мови, звичаїв,

способу життя та походження» визнав визначальними ознаками (Таранець, 2013). Друге поняття «дизайн» (від англ. – дизайн, малювання, креслення, план) трактується як оформлення естетичних (художніх) характеристик промислових виробів і товарів, а також кінцевий результат цієї діяльності (Maksimova, 2016).

Етнодизайн – це не стиль, не мистецька течія, це передовсім глибинний творчий принцип, творча позиція, яка, будучи дуже еластичною за своїм характером, здатна постійно видозмінюватися і, видозмінюючись, пронизувати усі мистецькі епохи від найдавніших часів до сьогодення. На рис. 1 відображено мету та завдання етнодизайну (Руденченко, 2017).

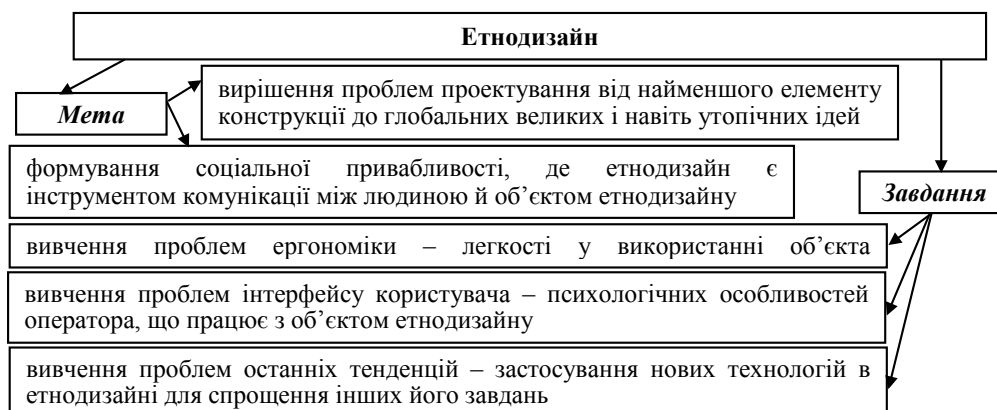

Рис. 1. Основні завдання та мета етнодизайну

Примітки: сформовано автором на основі джерела: (Руденченко, 2017)

Етнодизайн втілює художньо-естетичну, етнічну, конструктивну та технологічну складові частини сучасного дизайну. Найважливішим у художньому оформленні «етнопродуктів» є залежність форми виробу від дизайну, використовуваних матеріалів і технології виробництва, оскільки для виготовлення найбільш популярних виробів використовуються природні матеріали й особлива технологія виробництва, яка є родзинкою певної національності (Maksimova et al., 2019).

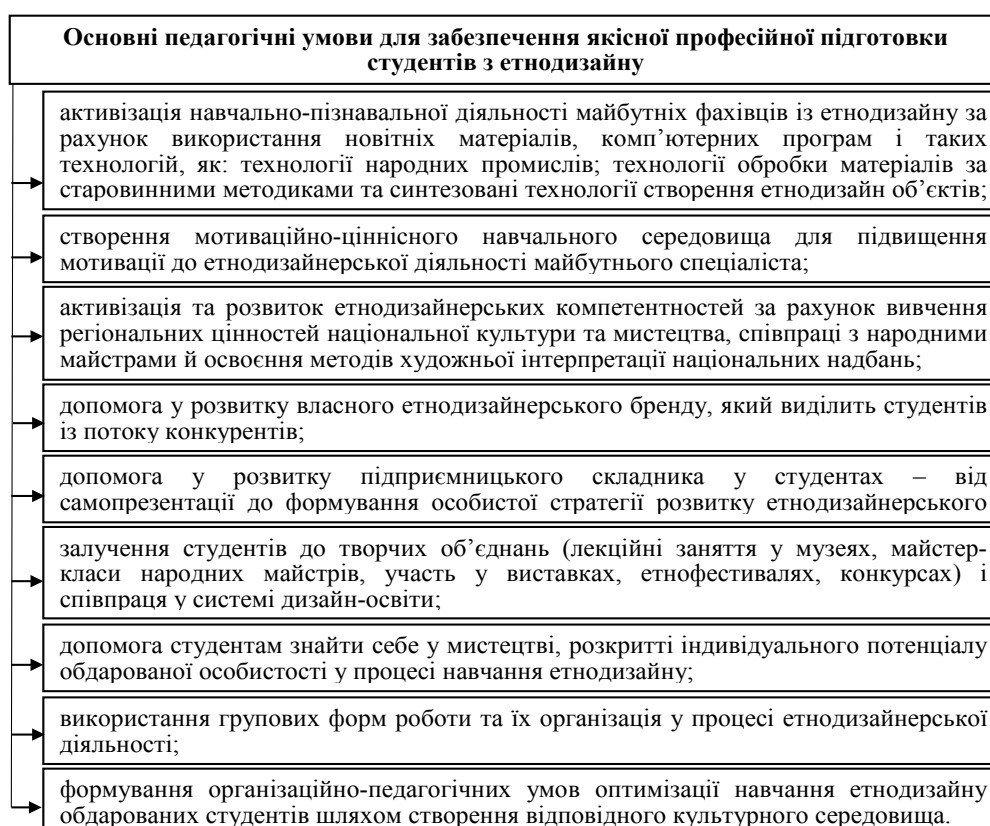

Рис. 2. Основні педагогічні умови для забезпечення якісної професійної підготовки студентів з етнодизайну

Примітки: сформовано автором на основі джерела: (Руденченко, 2014, 2016; Роїк, 2021).

Професійно-орієнтовані субдисципліни з етнодизайну вимагають розроблення варіативної програми курсу та відповідних педагогічних умов, у яких би враховувалася наступність змісту етнодизайну з урахуванням рівнів дизайнера-виконавця, дизайнера-бакалавра та дизайнера-магістра. На сучасному етапі етнодизайн став самостійним і одним із найбільш впливових видів художньої творчості (Руденченко, 2017).

Педагогічні умови забезпечення якісної професійної підготовки студентів з етнодизайну визначаються як:

– зовнішній чинник, що впливає на педагогічний процес, який створений викладачем, і передбачає досягнення успішного результату (Боритко та ін., 2008: 67);

– комплекс заходів навчального процесу, що допомагають студентам досягти професійного та творчого рівня діяльності (Slessarev et al., 2015);

– сукупність внутрішніх і зовнішніх умов у навчальному процесі, реалізація яких впливає на формування готовності студента до дизайнерської діяльності (Плахіна та ін., 2011: 376).

Педагогічні умови у професійній підготовці студентів з етнодизайну полягають у формуванні художніх, технологічних знань, умінь і навичок виготовлення виробів із використанням засобів композиції, характерних для певної національності. Формування належної художньої компетентності студентів із етнодизайну полягає у включенні у навчальний процес вивчення тем із кількох дисциплін варіативної частини навчального плану, виконання практичних завдань у рамках навчальної практики, дослідження у виконанні самостійної роботи; виступи на семінарах; вивчення традиційних технологій за різними параметрами (структура та текстура матеріалу, робочі інструменти, технологічна послідовність, декоративне оздоблення), вивчення моделювання та варіантів дизайну, вивчення сучасного дизайну реальних об'єктів, що створюють можливості за допомогою традиційних технологій. Для формування художньої компетентності засобами етнодизайну студентам потрібні узагальнені знання з різних галузей: національного декоративно-прикладного мистецтва, ліплення, основ художнього дизайну, матеріалознавства та технологій. Для досягнення високого результату у професійній підготовці студентів з етнодизайну рекомендується системний підхід до вивчення необхідного матеріалу й удосконалення практичних навичок (Maksimova et al., 2019).

На рис. 2 відображені основні педагогічні умови для забезпечення якісної професійної підготовки студентів з етнодизайну.

Реалізація цих умов забезпечить розвиток пошукової, наукової та дослідницької діяльності студента з метою пошуку й оволодіння певними засобами для найкращого вираження власного творчого задуму (Руденченко, 2017).

У 2020 р. була розроблена програма підготовки бакалаврів на основі Інтегрованого середовища розробки, яка представляє нинішній погляд на основні компетенції, потрібні майбутнім етнодизайнерам. Ці компетенції мають бути доступними як у всіх дизайнерських організаціях, так і нижче, щоб організації могли орієнтуватися на зміни та досягти інноваційного прогресу. Компетенції, перелічені у таблиці 1,

Таблиця 1

Етнодизайнерські компетенції в оновленій навчальній програмі підготовки бакалаврів і магістрів на основі Інтегрованого середовища розробки

Компетенції	Характеристика
Планування та перепланування можливих етнодизайнерських викликів	Етнодизайнери оцінюють поточний виклик і отримують розуміння майбутнього контексту, у якому цей виклик, ймовірно, розгортатиметься, враховуючи розвиток подій, котрі можуть передбачити.
Повторне оцінювання й ітераційна оцінка для наближення до правильного рішення	Складні проблеми потребують ітерації, неодноразового розбіжного дослідження, синтезу й оцінки. Необхідно відкрити та створити простір можливостей. Розробляючи рішення, етнодизайнерам часто доводиться паралельно шукати різні варіанти, щоб пізніше з'ясувати, який із них найбільше імпонує. Що стосується складних проблем, то більшість рішень з'являється лише тоді, коли плани переходять до реалізації.
Інтеграція більшої кількості відповідних перспектив у робоче ціле	Нещодавня поява цінностей, орієнтованих на людину, у промисловості (дизайнерське мислення) й у суспільстві (потреба у цілях, безпеці) вимагає створення емпатійних етнодизайнерів, здатних поставити себе на місце всіх, кого це зачіпає, та сперечатися, де це можливо, з фактами, знаннями й емпіричним підтвердженням своїх ідей.
Керування процесом проектування та зацікавленими сторонами	Для цього потрібен ретельно продуманий процес етнодизайнерського проекту, який у своєму контексті включає зацікавлених сторін. Це вимагає критичного мислення серед етнодизайнерів і вміння виконувати та використовувати критику з боку інших, що призводить до вмілого впровадження й інтеграції втручання у статус-кво зацікавлених сторін. Цей процес означає працювати у міждисциплінарній обстановці та керувати процесами спільної роботи й участі з багатьма людьми, котрі можуть мати, а можуть і не володіти навичками проектування.
Робота та спілкування на різних і кількох рівнях абстракції й у різних дисциплінарних аспектах	Етнодизайнери повинні вміти працювати на різних рівнях абстракції (процес усунення деталей і зосередження на стратегічному питанні) одночасно та вільно переходити від абстрактного до конкретного та між дисциплінарними перспективами. Спілкування на всіх цих рівнях є ключовим і включає в себе цілий спектр навичок, що варіюються від візуалізації абстрактних ідей, до розповіді та рольової гри, до моделювання та створення прототипів, щоб уявляти та моделювати нове майбутнє у міждисциплінарній обстановці та з багатьма зацікавленими сторонами.

Примітки: сформовано автором на основі джерела: (Voute et al., 2020).

використовуються для оновлення програм бакалавра та магістра, для формування зростаючої пропозиції щодо нинішніх професіоналів у сфері етнодизайну, а також для здобуття вищої освіти й отримання відповідних фахових навичок ХХІ століття (Voute et al., 2020: 54).

Отже, можна зробити висновок, що формування належних педагогічних умов для забезпечення якісної професійної підготовки студентів з етнодизайну сприяє адаптації до успішного працевлаштування після закінчення навчання та фаховій відповідності вітчизняному та міжнародному ринку праці.

Висновки. На основі проведеного дослідження можна дійти висновку, що в умовах інтенсифікації інтеграційних процесів формування якісних педагогічних умов професійної підготовки студентів з етнодизайну стає дедалі актуальнішим. Забезпечення відповідного функціонування галузі освіти розглядається як одне із пріоритетних державних завдань, як важливий структурний елемент забезпечення ринку праці професійними фахівцями відповідних галузей. Забезпечення належних педагогічних умов для формування художньої компетентності є життєво важливою та вирішальною для розвитку особистості студента з етнодизайну у ХХІ столітті. Важливість формування художньої компетентності студентів з етнодизайну сконцентрована на отримання якісно нового результату в системі вищої освіти, який відповідав би стану та тенденціям світового освітнього суспільства.

Список використаних джерел:

1. Методологія та методи психолого-педагогічних досліджень : навчальний посібник / Н.М. Боритко, А.В. Моложавенко, І.А. Соловцова, під ред. Н.М. Боритко. Москва : Видавничий центр «Академія», 2008. 320 с.
2. Плахіна Л.Н., Вострокнутов Є.В., Діанова Ю.А., Корчагіна М.В., Кулямин О.В., Скубашевська А.А. Організаційно-педагогічні умови формування конкурентоспроможної особистості студента технічного вузу. *Політематичний онлайн-науковий журнал Кубанського державного аграрного університету*. 2011. № 72. С. 375–388.
3. Роїк Ю.В. Педагогічні умови забезпечення якісної професійної підготовки з етнодизайну кераміки. *Інноваційна педагогіка*. 2021. № 31, Т. 1. С. 149–152.
4. Руденченко А.А. Етнодизайн як міждисциплінарний феномен створення творчого освітнього простору. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2014. Вип. 10. Ч. 3. С. 140–147.
5. Руденченко А.А. Методика навчання майбутніх фахівців в галузі етнодизайну. *Науковий огляд*. 2016. № 9 (30). С. 125–139.
6. Руденченко А.А. Теоретичні і методичні засади навчання етнодизайну студентів у вищих мистецьких навчальних закладах : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.02. Інститут обдарованої дитини НАПН України. Київ, 2017. 427 с.
7. Таранець В.Г. Українці: етнос і мова : монографія. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2013. 364 с.
8. Maksimova Z.Y. The use of design tools in the classroom on the technological workshop. *Pedagogical experience: theory, methods, practice: materials of the IX International. Scientific Practical Conf.* (Cheboksary, 10/14/2016). Cheboksary : Interactive plus, 2016. № 4 (9). P. 95–99.
9. Maksimova Z.Y., Lavrentiev S.Y., Krylov D., Kondratenko E.V. Ethnic design as means of pedagogical consulting for future teachers of technology. *Proceedings of INTCESS 2019 6th International Conference on Education and Social Sciences*, 4–6 February 2019. Dubai, U.A.E. 2019. P. 295–299.
10. Slessarev Y.V., Moissejev V.B., Vostroknutov E.V. Pedagogical Conditions of Ensuring Students' Readiness for Scientific Researches – Example of Technical University. *International Education Studies*. 2015. Vol. 4. № 8. URL: doi: 8. 10.5539/ies.v8n4p150 (дата звернення: 01.10.2021).
11. Voute E., Stappers P. J., Giacardi E., Mooij S., Boeijen A. Innovating a Large Design Education Program at a University of Technology. *She Ji: The Journal of Design, Economics, and Innovation*. 2020, vol. 6. P. 50–66. 10.1016/j.sheji.2019.12.001.

References:

1. Metodolohiia ta metody psykhologo-pedahohichnykh doslidzhen. [Methodology and methods of psychological and pedagogical research] (2008) / N.M. Borytko, A.V. Molozhavenko, I.A. Solovtsova, pid red. N.M. Borytko. Vydavnychi tsentr "Akademii", Moskva. 320 p. [in Russian].
2. Plakhina, L.N., Vostroknutov, Ye.V., Dianova, Yu.A., Korchahina, M.V., Kuliaymyn, O.V., Skubashevskaya, A.A. (2011), Organizational and pedagogical conditions for the formation of a competitive personality of a student of a technical university. [Organizational and pedagogical conditions for the formation of a competitive personality of a student of a technical university]. *Politematichnyi online-naukovy zhurnal Kubanskoho derzhavnogo ahrarnoho universytetu*. 2011. № 72. pp. 375–388. [in Russian].
3. Roik, Yu.V. (2021). Pedagogical conditions for providing quality training in ethno-design of ceramics. *Innovatsiina pedahohika*. № 31, T. 1. pp. 149–152 [in Ukrainian].
4. Rudenchenko, A.A. (2014). Ethnodesign as an interdisciplinary phenomenon of creating a creative educational space. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*. Vol. 10. T. 3. pp. 140–147 [in Ukrainian].
5. Rudenchenko, A.A. (2016). Methods of training future professionals in the field of ethnic design. *Naukovyi ohliad*. Vyp. № 9 (30), pp. 125–139 [in Ukrainian].
6. Rudenchenko, A.A. (2017). Theoretical and methodological principles of teaching ethnodesign of students in higher art schools. *Dysertatsiia ... dokt. ped. nauk 13.00.02. Instytut obdarovanoi dytyny NAPN Ukrainy*. Kyiv. 427 p. [in Ukrainian].

7. Taranets, V.H. (2013), *Ukrainci: etnos i mova*. [Ukrainians: ethnicity and language]. ORIDU NADU, Odesa. 364 p. [in Ukrainian].
8. Maksimova, Z.Y. (2016). The use of design tools in the classroom on the technological workshop. *Pedagogical experience: theory, methods, practice: materials of the IX International. Scientific Practical Conf.* (Cheboksary, 10/14/2016). Cheboksary: Interactive plus. № 4 (9). pp. 95–99 [in English].
9. Maksimova, Z.Y., Lavrentiev, S.Y., Krylov, D., Kondratenko, E.V. (2019). Ethnic design as means of pedagogical consulting for future teachers of technology. *Proceedings of INTCESS 2019 6th International Conference on Education and Social Sciences*, 4–6 February 2019. Dubai, U.A.E. 2019. pp. 295–299 [in English].
10. Slessarev, Y.V., Moiseyev, V.B., Vostroknutov, E.V. (2015). Pedagogical Conditions of Ensuring Students Readiness for Scientific Researches – Example of Technical University. *International Education Studies*. 2015. Vol. 4. № 8, available at: doi: 8. 10.5539/ies.v8n4p150 [in English].
11. Voute, E., Stappers, P. J., Giaccardi, E., Mooij, S., Boeijen, A. (2020). Innovating a Large Design Education Program at a University of Technology. *She Ji: The Journal of Design, Economics, and Innovation*. Vol. 6. pp. 50–66. available at: 10.1016/j.sheji.2019.12.001 [in English].